

تحلیل فضایی وضعیت مسکن روستایی در استان کهگیلویه و بویراحمد

سید اسکندر صیدایی*^۱ - استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه اصفهان
صدیقه کیانی - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه اصفهان
زهره سلطانی - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه اصفهان

پذیرش نهایی: ۱۳۸۹/۵/۳۱

دریافت مقاله: ۱۳۸۸/۱۱/۷

چکیده

انسان و محیط پیرامون آن در مقیاس های خرد و کلان در ارتباط و تأثیرگذاری متقابل هستند و ضمن بهره جویی از قدرت تطابق با شرایط محیطی، در تلاش دائمی برای شکل دهی و اصلاح محیط پیرامون خود است که یکی از نمودهای این اصلاح و تغییر در مسکن آشکار می شود. متغیرها و پارامترهای گوناگونی در تعیین وضعیت توسعه مسکن یک منطقه دخالت دارند که مقایسه جداگانه هر متغیر، جایگاه آن را مشخص می کند. لذا در بررسی حاضر با بهره گیری از آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ استان کهگیلویه و بویراحمد، تعداد ۵۳ متغیر که به ۲۳ شاخص تقلیل یافته، مورد مطالعه قرار گرفته، سپس متغیرهای مورد مطالعه با روش تحلیل عاملی کاهش یافته و به صورت ترکیبی در عوامل معنی دار ارائه گردیده است. پس از آن درصد سهم هر عامل در وضعیت مسکن تعیین گردید. سپس جهت سطح بندی شهرستانها و تعیین شهرستانهای همگن با استفاده از روش آماری تحلیل خوشه ای طبقه بندی صورت گرفته و شهرستانها در سه خوشه سطح بندی گردیده است. نتیجه حاصل از تحلیل به کار رفته نشان می دهد که بخش مرکزی بویراحمد به تنهایی در یک سطح، بخشهای پاتاوه، مرکزی گچساران و مرکزی کهگیلویه در سطح دیگر و بخشهای کبگیان، مرکزی بهمئی، لنده، مرکزی دنا، سرفاریاب، چرام، باشت، لوداب، دیشموک، چاروسا، بهمئی گرمسیری و مارگون در سطح همگن بعدی قرار گرفته است. در نهایت با استفاده از نرم افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی (ARC GIS) نتیجه حاصل از سطح بندی بخش ها، به صورت نقشه فضایی وضعیت توسعه مسکن روستایی استان نمایش داده شده و جایگاه هر یک از بخش های استان کهگیلویه و بویر احمد در وضعیت توسعه مسکن روستایی استان مشخص گردیده است.

کلید واژه ها: تحلیل خوشه ای، تحلیل عاملی، سیستم اطلاعات جغرافیایی، کهگیلویه و بویر احمد.

Email:sidaiy@ltr.ui.ac.ir

^۱.نویسنده مسئول: ۰۹۱۳۱۰۹۸۹۷۵

مقدمه

بر همگان روشن است که انسان ها و محیط پیرامون آن در مقیاس های خرد و کلان در ارتباط و تأثیرگذاری متقابل هستند. انسان ها ضمن بهره جویی از نیرو و انعطاف غریزی برای تطابق یافتن با شرایط محیطی در تلاش دائمی برای شکلدهی و اصلاح محیط پیرامون خود هستند (بهفروز، ۱۳۷۴: ۲۰۶).

آدمی از همان ابتدای پیدایش جوامع و مراکز زیستی برای پاسخ به نیازهای خویش سعی کرده محیط را تحت کنترل خود درآورد (بحرینی، ۱۳۷۱: ۳۳۵) یکی از اشکال مهم این تطابق در عرصه مسکن ظهور و نمود پیدا می کند به طوری که نیاکان ما در هر منطقه و شرایط آب و هوایی با تلاش در ایجاد فضای مناسب به فرم ها و مصالح مطابق با آن داشته اند (محمدی، نیکو مقدم، ۱۳۸۷: ۲۷) می توان گفت ساخت و ساز مسکن و سایر تأسیسات ضروری برای سکونت نژادهای مختلف در مناطق جغرافیایی از ۲۰۰۰۰ سال قبل از میلاد به دست انسان آغاز شده است (نستورخ، ۱۳۵۸، ۴۴).

در نزد هر یک از افراد جامعه بعد از خوراک و پوشاک، مسکن سومین نیاز اساسی است، مسکن پاسخگوی یکی از نیازهای حیاتی بوده و از نظر اقتصادی یکی از فعالیت های عمده آن است که بازتاب زیادی بر دیگر ابعاد مختلف حیات اجتماعی دارد. (زنجانی، ۱۳۷۱: ۱۵۵) و نه تنها یکی از سه نیاز اساسی بشر است، بلکه به منزله طرز بیان قابل لمس و رویتی از ارزش های مادی نیز از استعارات و ماهیم بنیادی معنوی است که به سهولت و فردیت قابل مشاهده می باشد. (کریمی، ۱۳۶۵: ۴۲) خانه به عنوان خرده جهانی از دنیای فرهنگی بزرگتر و کاملتر، جهان فشرده ای مالمال از معناست (جنکینز، ۱۳۸۵: ۶۴) و به عنوان حق اجتماعی هر فرد (اهری، زهرا و دیگران، ۱۳۷۰: ۹۰) پوششی را در تطابق با شرایط محیطی و زیستی برای انسان فراهم می آورد. (فیروزی، ۱۳۸۶: ۸) و هرچه به گذشته برگردیم اهمیت آن بیشتر می شود (خجسته، ۱۳۷۶: ۴۱).

مسکن چیزی بیش از یک سرپناه فیزیکی صرف است و کلیه خدمات و تسهیلات عمومی لازم را برای بهتر زیستن انسان شامل می شود و باید حق تصرف نسبتاً طولانی

و مطمئن برای استفاده کننده فراهم باشد (k. napp, 1982: 35) از سوی دیگر شرایط محیطی و بخصوص طبیعی آن بر کلیه شئون، آداب و رسوم، فرهنگ و معماری ساکنین مراکز جمعیتی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم می گذارند و هرچه واحدهای جمعیتی کوچکتر باشند تأثیر پذیری آن ها از محیط طبیعی که آن ها را احاطه کرده است بیشتر می شود و امروزه نیز علیرغم توسعه تکنولوژی و ارتباطات هنوز شرایط محیطی بر زندگی انسان تأثیر گذار می باشد (اصغری مقدم، ۱۳۸۴: ۱۵۵). بنابراین تجزیه و تحلیل عواملی که فعالیتهای ساختمان سازی و پیشنهادهای در حال رشد در این راستا در مورد چگونگی هدایت روند در راه مؤثرتر را هدایت می کند با ارزش است (stefan, 2009: 909).

ضرورت این پژوهش از آنجا ناشی می شود که توسعه مسکن از مهمترین مسایلی است که افراد جامعه با آن روبرو هستند، به طوریکه می توان بیان داشت یک بنا یا سکونتگاه به درستی مجموعه رفتارهای مطلوب و کیفیت های فضایی مناسب با آن هاست (لینچ، ۱۳۷۶: ۹۸) لزوم توجه به مسکن و برنامه ریزی آن در غالب برنامه ریزیهای ملی، منطقه ای و شهری بیش از پیش احساس می شود تا با بهره گیری از دانش و تکنیکهای برنامه ریزی، مشکلات شهروندان را برطرف نمود (حکمت نیا و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۲۶).

فصل هفتم از سند کنفرانس جهانی محیط زیست و توسعه در بهار ۱۹۹۲ گزارشی است تحت عنوان ترویج توسعه پایدار سکونتگاههای انسانی که در آن به مباحث گوناگونی در ارتباط با توسعه پایدار سکونتگاههای انسانی پرداخته شده است. مباحثی نظیر تأمین سرپناه مناسب برای همه، بهبود مدیریت سکونتگاههای انسانی، برنامه ریزی مدیریت پایدار کاربری زمین، ارتقای برنامه ریزی و مدیریت سکونتگاههای انسانی در مناطق سانحه خیز، تأمین زیرساخت های محیطی، ارتقای سیستم های پایدار انرژی و حمل و نقل در سکونت گاههای انسانی. این گزارش حاوی جمیع مباحث مربوط به توسعه سکونتگاههای انسانی است و می تواند راهنمای مناسبی برای تهیه برنامه های توسعه سکونتگاههای انسانی و از آن جمله برنامه مسکن کشورهای مختلف باشد و انتظار می

رود در تدوین برنامه های مسکن در کشور نیز مورد توجه قرار گیرد. آنچه در این تحقیق تحت عنوان مسکن مد نظر است عبارت است از سرپناه و تعدادی اتاق توأم با سرویس های مختلف (شیعه، ۲۰۷، ۱۳۷۷) که انسان ها در آن اقامت و زندگی می کنند. (فاضلی، ۱۳۸۶: ۲۵-۶۳)

پژوهش حاضر با هدف تحلیل شاخص ها و تعیین عوامل مؤثر در توسعه مسکن روستایی بخش ها جغرافیایی استان کهگیلویه و بویراحمد و سطح بندی هر کدام از آنها صورت گرفته است. چنانکه از محتوای مطلب بر می آید این مطالعه از نوع توصیفی و همبستگی است و با استفاده از روشهای آماری (تحلیل عاملی^۱ و تحلیل خوشه ای^۲) به تجزیه و تحلیل متغیرهای مورد نظر پرداخته است سپس با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی به عنوان مجموعه ای مرکب از: سخت افزار، نرم افزار، زنده افزار، اطلاعات جغرافیایی، روشها و مدل های تحلیلی که به منظور کسب، ذخیره، به هنگام سازی، پردازش و تحلیل اطلاعات مکان مند طراحی و ایجاد شده است و پشتیبانی مناسب و درخور را برای اداره کردن تمام اطلاعات مورد نیاز جهت برنامه ریزی کشاورزی میسر می سازد (Ayala & Becerra1 , 1996 , P.2) نتایج تحلیل ها به صورت نقشه نشان داده شد تا از این طریق بتوان با برنامه ریزیهای دقیق به وضعیت بهینه مسکن روستایی در منطقه مورد مطالعه دست یابیم.

مبانی نظری پژوهش

امروزه موضوع مسکن روستایی به طور مداوم تحت الشعاع مباحث مسکن شهری قرار گرفته گرچه در سالهای اخیر مسکن روستایی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. از این رو تناسب توسعه مسکن در مناطق روستایی به شدت مورد بحث قرار گرفته است (Gallent , 2009: 207). مسأله مسکن صرف نظر از سیستم اقتصادی کشور چه کشور سوسیالیستی چه غیر سوسیالیستی مسأله مهمی است. در یک اقتصاد

---

¹ - Factor Analysis

² - Cluster Analysis

سوسیالیستی به منظور تأمین حداقل نیازها برای تمامی مردم برای مسکن یارانه قابل توجهی پرداخت می شود. با این حال گرچه سیاست های بیان شده یک کشور سوسیالیستی در جهت حداقل کردن تفاوت های مسکن میان مناطق شهری و روستایی است اما هنوز تفاوت های اساسی اجتماعی- اقتصادی میان بخش مسکن روستایی و شهری وجود دارد (Ashok K Anna Achmatowicz & other, 1992: 153). بر این اساس پرداختن به مسأله مسکن و مشکلات آن حائز اهمیت می باشد. در پژوهشی روی مسکن در نیجریه مشکلات مسکن روستایی را چنین مطرح کرده: یکی از مشکلات اساسی مسکن در مناطق روستایی نیجریه و دیگر کشورهای در حال توسعه این است که متحمل کیفیت پایین مسکن روستایی است. و ذکر این نکته که توجه به مسکن روستایی نسبت به مسکن شهری کمتر از حدی است که باید توسط هم سیاستگذاران و هم محققان مورد توجه قرار بگیرد (Vincent Ifeanyi 1994: 53). Ogu, پراختن به مسکن روستایی، شناخت عوامل مؤثر در ارزیابی توسعه مناطق و تحلیل فضایی این مسأله می تواند ما را در شناخت و امکان برنامه ریزی هرچه صحیح تر در این امر یاری نماید.

متخصصین امر مسکن تا کنون دیدگاه های متفاوتی نسبت به آن ارائه نموده اند که در ذیل به چند مورد از آن ها اشاره می گردد.

اقتصاد بازاری مسکن: در این خط مشی اتخاذ تصمیمات و اقدامات دولتی در زمینه توزیع مسکن و نیز به کارگیری ضوابط و مقررات خاص در خصوص تأمین محل استقرار ساختمانها و ابنیه جدید به عنوان تجاوز به حریم مالیکت خصوصی دیگران تعبیر می شود و مسکن توسط سازوکار بازار معین می گردد (آقاسی، ۱۳۷۳: ۲۰۰) در اقتصاد مبتنی بر بازار داشتن نیاز برای به دست آوردن مسکن مانند هر کالای مصرفی دیگر کافی نیست، تقاضای مؤثر یعنی بهایی که خانوار می تواند بپردازد چگونگی برطرف شدن نیاز را تعیین می کند (اطهاری، ۱۳۷۱: ۱۵) از آنجایی که مسکن زندگی روزمره و خانوادگی، سلامت جسمی، روحی، حسن خلق و طول عمر را تحت تأثیر قرار

می دهد. عامل عمده نابرابری و نیز همبستگی اجتماعی به شمار می رود. و مالکیت مسکن نشانه آشکار ارتقای سطح زندگی است (باستیه و درز، ۱۳۷۷: ۲۹۶)

فشار زیاد در مقادیر زمین و مسکن از یک سو منجر به مسائل مهمی برای جوانان روستایی محسوب می شود که تمایل اجاره یا خرید مسکن را کم می نماید (McGrath, 2001: 489) از سوی دیگر مسکن به مثابه نوعی سرمایه گذاری دارای مفهوم اقتصادی نیز هست و به عنوان شکلی از پس انداز، منابع ویژه را برای ساکنان در بر دارد و ارزش آن به عنوان یک کالای مطلوب و مفید قابل توجه است، مسکن در ثبات اقتصادی و بهزیستی خانواده نقش اساسی دارد این عامل از جنبه اجتماعی نیز بسیار مهم است چون فقر و عدم تأمین اقتصادی از عمده مسائل اجتماعی و بی ثباتی به شمار می رود (مخبر، ۱۳۶۳: ۳۴).

اقتصاد ریزی شده: در این خط مشی انتفاع به عنوان محرک و هدف نهایی در زمینه مسکن کنار گذاشته می شود، مسکن جزء جدایی ناپذیر سیستم عمومی برنامه ریزی و مدیریت اقتصادی می گردد و از اهداف کلی توسعه اجتماعی-اقتصادی تبعیت می کند. (خوب آیند، ۱۳۷۹: ۲۴) در کشورهای با اقتصاد برنامه ریزی شده دولتها بیش از آنکه به جنبه کیفی واحدهای مسکونی توجه کنند مسئله کمیت آن را مورد توجه قرار می دهند (عابدین درکوش، ۱۳۶۴: ۵۵)

مواد و روشها

اگر چه فقدان اطلاعات مربوط به مسکن روستایی یکی از دلایل اصلی مختل کردن مطالعات مسکن روستایی است، فقدان تئوری های مشخصی نیز می تواند عامل دیگری باشد. که بکارگیری روش تحقیقاتی و مقایسه ای فضایی در این راستا مفید باشد (۱۴۷: Long et al, ۲۰۰۷). جهت تحلیل جغرافیایی وضعیت مسکن استان کهگیلویه و بویراحمد، شناسایی وضعیت توسعه یافتگی مسکن در شهرستانهای آن و سطح بندی هر یک از آنها مراحل زیر انجام گرفته است:

۱- جمع آوری داده ها که آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ کل استان از سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور مورد استفاده قرار گرفته است.

۲- آنالیز داده ها در نرم افزار آماری (SPSS).

در راستای دست یابی به هدف مطالعه، از دو مدل تحلیلی آماری (تحلیل عاملی و تحلیل خوشه ای) به شرح زیر استفاده شده است:

۳- **تحلیل عاملی:** تحلیل عاملی نام عمومی است برای برخی از روش های آماری چند متغیره که هدف اصلی آن خلاصه کردن اطلاعات زیاد است. در عین حال خلاصه کردن اطلاعات به ترتیبی صورت می گیرد که نتیجه خلاصه شده از نظر مفهوم معنی دار است (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵: ۲۲۸). تکنیک تحلیل عاملی یکی از پیچیده ترین و در عین حال در زمره بهترین و کاربردی ترین روشهاست. روش مزبور نه تنها برای خوشه بندی پدیده ها و با ویژگیهای متعدد قابل استفاده است، بلکه معیاری برای دسته بندی سلسله مراتبی پدیده ها از لحاظ درجه توسعه یافتگی نیز به شمار می رود (طالبی و زنگی آبادی، ۱۳۸۰: ۱۲۷). بنابراین از آنجایی که پیچیدگی های موجود در بحث مسکن که در سطح های متفاوت نشان می دهد، اگر چه یک گروه از شاخصهای انتخاب شده در نگاه اول رضایتبخش به نظر می رسد اما ممکن است به آسانی قابل اجرا نباشد، از این جهت پذیرش تکنیکهای آماری چند متغیره (تحلیل عاملی و تحلیل خوشه ای) می تواند در این زمینه نقش مؤثری ایفا نماید (Mazzocchi & Montresor, 1999, p.2).

بر این اساس در راستای دستیابی به هدف مطالعه، در اولین مرحله از تحلیل به منظور آماده سازی و پردازش بیشتر اطلاعات و کاهش حجم شاخصها و دستیابی به عاملهای اصلی، شاخصهای انتخاب شده (شاخصهای انتخاب شده از ۵۳ متغیر مورد استفاده با بهره گیری از اصول آماری شاخص سازی و داده پردازش، ۲۳ شاخص نهایی، ترکیب و استنتاج گردید) وارد مدل تحلیل عاملی می شوند (جدول شماره ۱).

۴- **تحلیل خوشه ای:** تحلیل خوشه ای یکی از روشهای پرکاربرد در مطالعات جغرافیای ناحیه ای است. در واقع روشی برای سطح بندی مناطق، شهرها، روستاها و...

است. به طوری که در این سطح بندی، مکانهای واقع در یک سطح شباهت زیادی باهمدیگر داشته، اما تفاوت قابل توجهی با مکانهای سطوح دیگر دارد (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵: ۲۳۶).

۵- تولید نقشه ها: در این مرحله نقشه سطوح توسعه یافتگی هر یک از شهرستانهای استان با استفاده از نرم افزارهای سیستم اطلاعات جغرافیایی نظیر (Arc view) ترسیم شده است.

۶- تجزیه و تحلیل: تجزیه و تحلیل سطوح توسعه یافتگی با رویکرد تحلیلی **جدول شماره (۱): متغیرها و شاخص های مورد پژوهش**

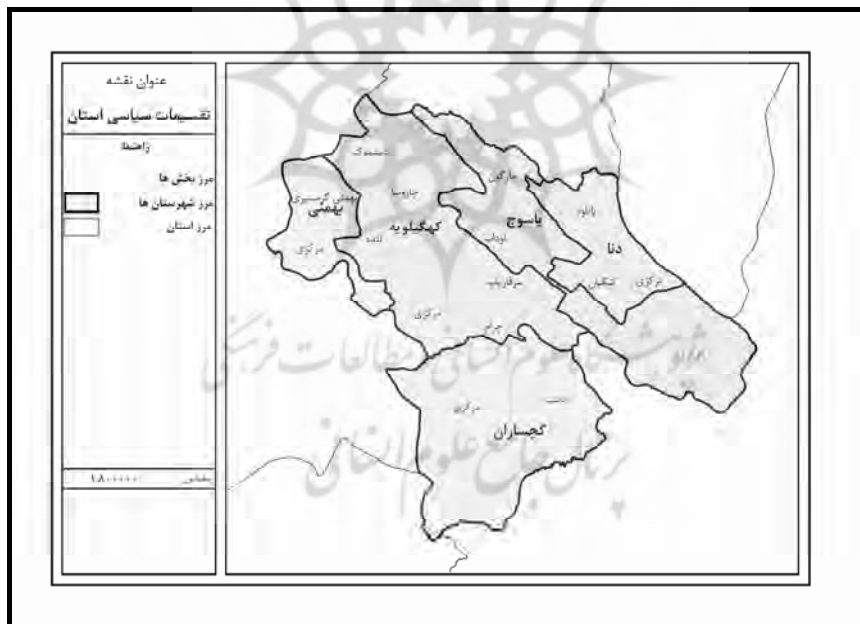
ردیف	شاخص ها	ردیف	شاخص ها
۱	نسبت بهره مندی از آشپزخانه	۱۳	نسبت مسکن تمام آجر
۲	نسبت بهره مندی از آب	۱۴	نسبت بهره مندی از برق
۳	نسبت بهره مندی از تلفن	۱۵	نسبت بهره مندی از گاز
۴	سرانه زیربنای واحدهای مسکونی	۱۶	نسبت مسکن خشت و چوب
۵	نسبت مسکن با اسکلت فلزی	۱۷	سرانه اتاق در اختیار خانوار
۶	تعداد خانوار	۱۸	نسبت مالکیت در برابر خدمت
۷	نسبت مسکن با مصالح آجر و آهن	۱۹	نسبت مالکیت اعیان
۸	نسبت مالکیت اجاره ای	۲۰	نسبت مسکن با مصالح بتون آرمه
۹	نسبت مالکیت رایگان	۲۱	نسبت مسکن معمولی
۱۰	نسبت مالکیت عرصه و اعیان	۲۲	نسبت بهره مندی از حمام
۱۱	نسبت مصالح آجر و چوب	۲۳	نسبت واحدهای نیازمند بهسازی
۱۲	نسبت بهره مندی از توالت		

مأخذ: نگارندگان

محدوده مورد مطالعه

استان کهگیلویه و بویراحمد در نیمه راه جنوبی ارتفاعات زاگرس در جنوب متمایل به غربی کشور ایران و درجات $31^{\circ}27'$ تا $29^{\circ}56'$ عرض شمالی و $51^{\circ}53'$ تا $49^{\circ}53'$ طول شرقی و در همسایگی استان‌های اصفهان در شمال، فارس در جنوب و شرق و خوزستان در غرب با مساحتی بالغ بر 15504 کیلومتر مربع واقع شده است. (عیوضی زاده، ۱۳۸۷: ۲۱) بیش از ۹۰ درصد از مساحت استان کوهستانی و با دره‌های عمیق و ۱۰٪ آن هموار و به نسبت هموار است. (تقی زاده، ۱۳۸۶: ۳۱) بر طبق سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵، در حدود 634299 نفر جمعیت ساکن و غیرساکن داشته است که در پنج شهرستان و ۱۶ بخش توزیع گشته اند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵)

شکل شماره ۱- موقعیت شهرستان‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد

بحث

با توجه به ضرورت دسترسی به آمار مستند و واقعی به منظور طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه های کلان جهت برنامه ریزی در امر مسکن در این پژوهش، ابتدا به شناسایی متغیرها و عوامل اصلی در توسعه مسکن (با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی) و سپس به سطح بندی بخش های استان پرداخته شده است که سطح بندی بخش های استان در درجات متفاوت توسعه باعث می شود بخش های هم سطح شناسایی و از حیث سطح توسعه تقسیم بندی شده، با توجه به آن برنامه ریزیهای دقیق تری جهت بهبود وضع مسکن را امکان پذیر سازد.

در اولین مرحله از پژوهش، به منظور آماده سازی و پردازش بیشتر اطلاعات، کاهش حجم شاخص های معرفی شده در قسمت قبل و شناسایی عوامل، مجموعه شاخص های مذکور وارد مدل تحلیل عاملی شده است. با انجام این مرحله از پژوهش مؤلفه ها و جوانب بنیادین و زیربنایی شاخص های فوق مشخص و معرفی می شوند که نتایج حاصل از استخراج عامل ها در این روش براساس روش تجزیه به مؤلفه های اصلی و به کمک نرم افزار SPSS به شرح (جدول شماره ۳) به دست آمده است.

جدول شماره (۳): عامل های استخراج شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آنها از مجموعه

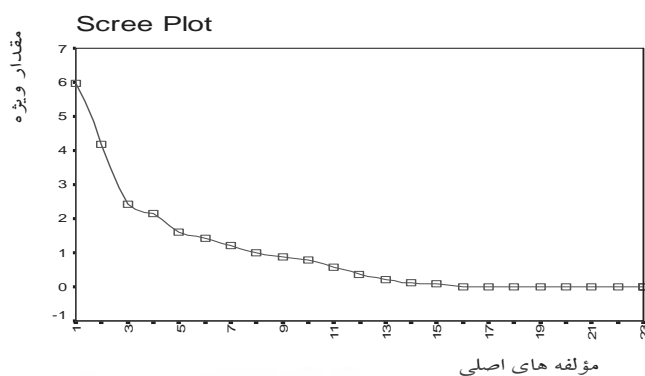
عوامل	مقادیر ویژه اولیه			استخراج مجموع ضرائب عوامل		
	مجموع	% واریانس	% تبجمعی	مجموع	% واریانس	% تبجمعی
1	۵.۹۸۱	۲۶.۰۰۶	۲۶.۰۰۶	۵.۹۸۱	۲۶.۰۰۶	۲۶.۰۰۶
2	۴.۱۷۰	۱۸.۱۳۱	۴۴.۱۳۶	۴.۱۷۰	۱۸.۱۳۱	۴۴.۱۳۶
3	۲.۴۳۳	۱۰.۵۷۶	۵۴.۷۱۲	۲.۴۳۳	۱۰.۵۷۶	۵۴.۷۱۲
4	۲.۱۵۳	۹.۳۶۱	۶۴.۰۷۴	۲.۱۵۳	۹.۳۶۱	۶۴.۰۷۴
5	۱.۴۲۷	۶.۹۸۸	۷۱.۰۶۱	۱.۶۰۷	۶.۹۸۸	۷۱.۰۶۱
6	۱.۴۲۷	۶.۲۰۴	۷۷.۲۶۵			
7	۱.۲۰۳	۵.۲۳۱	۸۲.۴۹۶			
8	۰.۹۹۸	۴.۳۴۱	۸۶.۸۳۷			

۹۰.۶۳۲	۳.۷۹۵	۰.۸۳۷	9
۹۴.۰۷۴	۳.۴۴۲	۰.۹۷۲	10
۹۶.۶۰۷	۲.۵۳۳	۰.۵۸۳	11
۹۸.۲۲۹	۱.۶۲۲	۰.۳۷۳	12
۹۹.۱۴۰	۰.۹۱۲	۰.۲۱۰	13
۹۹.۶۰۹	۰.۴۶۸	۰.۱۰۸	۱۴
۹۹.۶۰۹	۰.۳۹۱	۰.۹۰	۱۵
۱۰۰.۰۰۰	۸.۳۳۰E-۱۵	۱.۹۱۶E-۱۵	۱۶
۱۰۰.۰۰۰	۸.۳۱۰E-۱۶	۱.۹۱۱E-۱۶	۱۷
۱۰۰.۰۰۰	۲.۱۸۴E-۱۶	۵.۰۲۴E-۱۷	۱۸
۱۰۰.۰۰۰	۱۵E-۲.۲۹۷	۱۶E-۵.۵۱۳	۱۹
۱۰۰.۰۰۰	۶.۱۳۴E-۱۶	۱.۴۱۱E-۱۶	۲۰
۱۰۰.۰۰۰	۹.۲۴۵E-۱۶	۲.۱۲۶E-۱۶	۲۱
۱۰۰.۰۰۰	۸.۳۳۰E-۱۵	۲.۵۹۶E-۱۶	۲۲
۱۰۰.۰۰۰	۲.۶۴۳E-۱۵	۶.۰۷۹E-۱۶	۲۳

روش استخراج: تجزیه به مؤلفه های اصلی مأخذ: نگارندگان

همانگونه که ملاحظه می شود پنج عامل اول دارای مقادیر ویژه بزرگتر از ۱ بوده و جمعاً ۷۱.۶۱ درصد از واریانس مجموعه ۲۳ شاخص مذکور را تبیین می کنند که درصد قابل قبول و بالایی به حساب می آید. بنابراین گرچه همه این عوامل از مقادیر ویژه بزرگتر از واحد برخوردار هستند ولی اهمیت و نقش عامل اول (با درصد تبیین ۲۶.۰۰۶ درصد) بیش از چهار برابر عامل پنجم (با درصد تبیین ۶.۹۸۸ درصد) است. نمایش مقدار ویژه این چهار عامل اصلی و دیگر عامل های باقیمانده را در نمودار شماره (۱) به وضوح می توان مشاهده کرد.

نمودار شماره (۱): نمایش مقادیر ویژه عوامل

مأخذ: نگارندگان

در این تحلیل اولین عامل به تنهایی ۲۶.۰۰۶ درصد از واریانس را توضیح می دهد، عامل دوم ۱۸.۱۳۱ درصد و عامل سوم ۱۰.۵۷۶ از واریانس بعدی را محاسبه می نماید. دو عامل بعدی بین ۹.۳۶۱ تا ۶.۹۸۸ از واریانس را محاسبه می نمایند و عاملهای باقی مانده از ارزش چندانی برخوردار نمی باشند.

بنابراین ملاحظه می شود که منطق زیر بنایی تحلیل عاملی جهت استخراج عامل ها است. عامل ها در تحلیل عاملی از روی یک مجموعه متغیر به دست آمده و هدف از استخراج آنها نیز بیشینه نمودن مقدار واریانسی است که از مجموعه اولیه تبیین می کنند. لازم به ذکر است جهت حداکثر ساختن روابط بین متغیرها و برخی عامل ها، عامل ها را حول محور خود دوران داده ایم و ضمن انجام یک چرخش (Rotation) در محور ماتریس از مناسب ترین روش چرخش یعنی وریمکس (Varimax) بهره جسته ایم که یک روش حرکت وضعی است به نحوی که استقلال در میان عاملهای ریاضی را حفظ

می نماید. جهت روشن شدن ماهیت عامل های استخراج شده و در نتیجه امکان نامگذاری آنها، نحوه بارگذاری هر کدام از مجموعه شاخص های اولیه را مورد توجه و ملاحظه قرار می دهیم (جدول شماره ۴).

جدول شماره (۴): بارگذاری عامل های استخراجی از شاخص ها (ماتریس عوامل دوران یافته)

ردیف	شاخص های اولیه	عامل ها				
		1	2	3	4	5
1	نسبت بهره مندی از آشپزخانه	۰.۹۲۳	۰.۱۸۸	-۰.۲۲۱	۰.۱۱۶	-
2	نسبت بهره مندی از آب	۰.۸۷	۰.۳۳۲	-	-	-
3	نسبت بهره مندی از تلفن	۰.۸۵۱	-	-۰.۱۰۶	-	۰.۱۶۰
4	سرانه زیربنای واحد مسکونی	۰.۷۷۴	-۰.۲۸۱	۰.۱۰۱	۰.۴۲۱	-
5	مساکن با مصالح فلزی	۰.۶۸۵	-۰.۳۵۷	-۰.۴۰۸	-	-۰.۱۷۶
6	تعداد خانوار	۰.۶۰۰	-۰.۳۹۳	-۰.۱۲۳	-۰.۱۷۴	-۰.۴۰۷
7	تعداد مساکن با مصالح آجر و آهن	۰.۲۰۲	۰.۸۴۷	-۰.۱۰۷	-۰.۳۸۶	-
8	نسبت مالکیت رایگان	-	-۰.۷۸۵	۰.۱۰۹	-	-
9	نسبت مالکیت عرصه و اعیان	-	۰.۷۱۶	۰.۴۲۱	-۰.۱۰۶	-
10	تعداد مساکن آجر و چوب	۰.۳۹۰	-۰.۷۰۵	۰.۴۰۵	-	۰.۲۰۵
11	نسبت مالکیت اجاره ای	۰.۵۸۴	-۰.۶۲۵	-	-۰.۱۹۴	-۰.۲۳۲
12	نسبت بهره مندی از توالت	۰.۴۶۳	۰.۵۷۰	۰.۲۷۷	۰.۱۵۵	۰.۱۱۸
13	تعداد مساکن تمام آجر	۰.۲۳۳	۰.۳۶۱	۰.۲۳۵	-۰.۳۴۰	۰.۳۵۶
14	نسبت بهره مندی از برق	-۰.۱۴۱	-	۰.۸۱۲	-۰.۲۱۳	-۰.۲۰۲
15	نسبت بهره مندی از گاز	۰.۴۶۲	-	-۰.۷۰۳	-	-
16	تعداد مساکن خشت و چوب	-۰.۴۷۶	-۰.۱۸۷	۰.۵۵۱	۰.۴۹۸	-
17	سرانه اتاق در اختیار خانوار	۰.۱۲۶	-	-۰.۱۲۴	۰.۸۱۰	-
18	نسبت مالکیت در برابر خدمت	۰.۲۷۷	-	-۰.۴۱۱	۰.۵۶۶	-۰.۱۵۲
19	نسبت مالکیت اعیان	-۰.۱۴۸	-۰.۲۴۴	-	۰.۴۸۸	۰.۱۳۸
20	تعداد مساکن با مصالح بتن آرمه	-	-	-	۰.۳۶۸	-
21	نسبت مساکن معمولی	۰.۱۹۲	۰.۲۱۹	-۰.۱۹۱	۰.۴۳۰	-۰.۷۱۶
22	نسبت بهره مندی از آشپزخانه	۰.۵۲۵	-	-۰.۱۶۸	-	۰.۶۶۷
23	درصد واحدهای نیازمند بازسازی	-	۰.۳۷۵	-۰.۱۹۴	۰.۲۱۰	۰.۶۱۱

روش استخراج: تجزیه به مؤلفه های اصلی با استفاده از روش چرخش وریمکس
 مأخذ: نگارندگان

جدول فوق موسوم به ماتریس تجزیه به مؤلفه های اصلی با استفاده از روش چرخش وریمکس که حاوی ضرایب شاخص های معرفی شده در عامل های استخراجی است، اهمیت و نقش هر یک از شاخص ها را در شکل گیری عامل ها نشان می دهد و به عبارت دیگر بیانگر بارگیری عامل ها از شاخص هاست که از روش تجزیه به مؤلفه های اصلی به دست آمده اند. با توجه به میزان همبستگی هریک از شاخصها، می توان اسامی یا عناوین مناسبی را برای هر یک از عامل ها انتخاب نمود که به بررسی ساختار عامل ها و نامگذاری آنها به شرح زیر خواهیم پرداخت.

– **عامل اول:** مقدار ویژه این عامل ۵.۹۸۱ می باشد که به تنهایی ۲۶.۰۰۶ درصد از واریانس جامعه را محاسبه می کند و توضیح می دهد، عامل اول به عنوان مهمترین عامل است که با متغیر هایی همچون نسبت بهره مندی از آشپزخانه، نسبت بهره مندی از آب، نسبت بهره مندی از تلفن، سرانه زیربنای واحد مسکونی، نسبت مساکن با مصالح فلزی، تعداد خانوار و نسبت بهره مندی از حمام دارای همبستگی مثبت و بالایی است. این عامل را می توان عامل «تسهیلات و امکانات» دانست.

– **عامل دوم:** مقدار ویژه دومین عامل ۴/۱۷۰ می باشد که به تنهایی ۱۸/۱۳۱ درصد از واریانس جامعه را محاسبه می کند و توضیح می دهد، عامل دوم با متغیرهایی همچون مساکن با مصالح آجر و آهن، نسبت مالکیت رایگان، نسبت مالکیت عرصه و اعیان، نسبت مساکن با مصالح آجر و چوب، نسبت مالکیت اجاره، نسبت بهره مندی از توالی دارای همبستگی مثبت و بالایی است. این عامل را می توان عامل «مالکیت» دانست.

– **عامل سوم:** در عامل سوم مقدار ویژه، برابر با ۲/۴۳۳ می باشد که ۱۰/۵۷۶ درصد از واریانس جامعه را توضیح داده، محاسبه و تفسیر می نماید. متغیرهایی که در این عامل بارگذاری شده است و دارای همبستگی مثبت و بالایی است نسبت بهره مندی از برق، نسبت بهره مندی از گاز و مساکن با مصالح خشت و چوب می باشد بر این اساس این عامل را عامل «تأسیسات» می نامیم.

– **عامل چهارم:** مقدار ویژه چهارمین عامل ۲/۱۵۳ می باشد که به تنهایی ۹/۳۶۱ درصد از واریانس جامعه را محاسبه می کند و توضیح می دهد، تعداد متغیرهایی که در چهارمین عامل بارگذاری شده است کمتر از متغیرهای بارگذاری شده در هر یک از سه عامل قبل می باشد و همچنین میزان همبستگی آنها نیز کمتر می باشد که متغیرهای این عامل سرانه اتاق در اختیار خانوار و نسبت مالکیت در برابر خدمت می باشد براین اساس چهارمین عامل را عامل «رفاهی» می نامیم.

– **عامل پنجم:** مقدار ویژه پنجمین عامل ۱/۶۰۷ می باشد که به تنهایی ۶/۹۸۸ درصد از واریانس جامعه را محاسبه می کند و متغیرهای این عامل مسکن با مصالح بتن آرمه، نسبت بهره مندی از حمام و درصد واحدهای نیازمند بازسازی می باشد براین اساس چهارمین عامل را عامل «استحکام سازه» می نامیم.

پس از اولین مرحله پژوهش که آماده سازی و پردازش اطلاعات، کاهش حجم شاخص های معرفی شده، شناسایی و تحلیل عامل ها، مؤلفه ها و جوانب بنیادین و زیر بنایی شاخص های پژوهش مشخص و نامگذاری شدند. در دومین مرحله از پژوهش با بهره گیری از روش تحلیل خوشه ای که یکی از روشهای پرکاربرد در مطالعات جغرافیای ناحیه ای است و در واقع روشی برای سطح بندی مناطق، شهر ها، روستاها و... است جهت سطح بندی و تعیین بخش های همگن، به سطح بندی آنها پرداخته ایم. تحلیل خوشه ای به دو روش، خوشه ای سلسله مراتبی^۱ و خوشه ای غیر سلسله مراتبی^۲ صورت می گیرد که در این پژوهش از روش خوشه ای سلسله مراتبی به جهت کاربرد بیشتر در مطالعات جغرافیایی بهره جسته ایم. در روش خوشه ای سلسله مراتبی تراکمی هر مکان با خوشه ای خاص آغاز می شود، سپس دو مکان با هم ترکیب شده خوشه ای جدید می سازند. بنابراین در هر مرحله تعداد خوشه ها به صورت یک به یک کاهش می یابد. روشهای متفاوتی برای تشکیل خوشه های تراکمی در روش تحلیل خوشه ای سلسله مراتبی وجود دارد (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵: ۲۳۶). بر این اساس

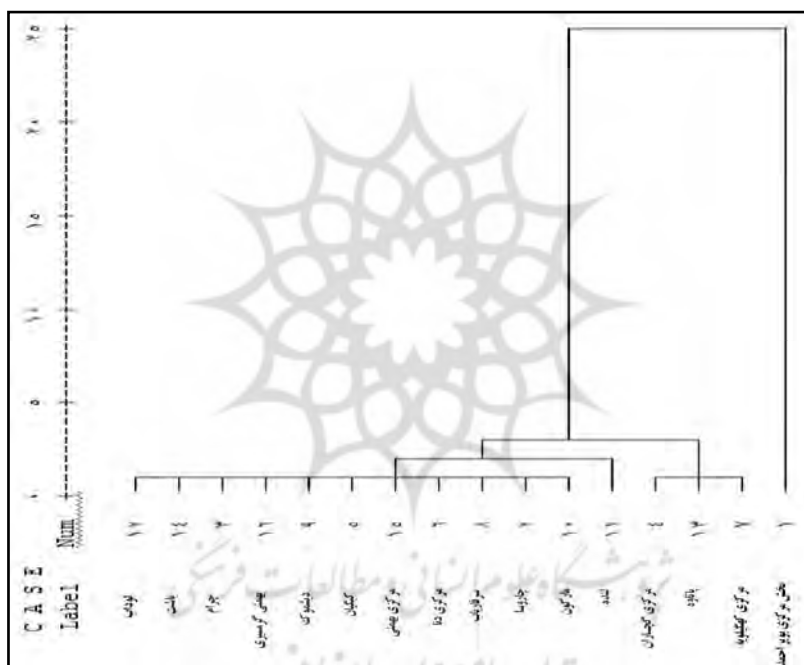
^۱ - Hierarchical Cluster

^۲ - Nonhierarchical Cluster

با توجه به هدف پژوهش و با توجه به داده ها آماری از روش پیوند متوسط^۱ که یکی از روشهای تشکیل خوشه های تراکمی در روش تحلیل خوشه ای سلسله مراتبی است بهره گرفته و شهرستانهای استان را بر اساس نمودار شماره (۲) سطح بندی کرده ایم.

نمودار شماره (۲): نمودار خوشه ای از ۱۶ بخش استان کهگیلویه و بویر

احمد

در تحلیل خوشه ای صورت گرفته بر اساس روش پیوند متوسط بخش های استان کهگیلویه و بویراحمد در سه سطح قرار می گیرند، این سطح بندی نمایانگر این است که مکانهای واقع در یک سطح شباهت زیادی با همدیگر داشته، اما تفاوت قابل توجهی

¹ - Average Linkage

با مکانهای سطوح دیگر دارد. نمودار خوشه ای نشان می دهد که: بخش مرکزی بویراحمد به تنهایی در یک سطح، بخشهای پاتاوه، مرکزی گچساران و مرکزی کهگیلویه در سطح دیگر و بخشهای کبگیان، مرکزی بهمئی، لنده، مرکزی دنا، سرفاریاب، چرام، باشت، لوداب، دیشموک، چاروسا، بهمئی گرمسیری و مارگون در سطح همگن بعدی قرار گرفته است.

برای رسیدن به آخرین هدف از پژوهش و تحلیل فضایی وضعیت توسعه مسکن روستایی استان از بهترین تکنولوژی، یعنی سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) بهره گرفته ایم. از آنجایی که نقشه ها را می توان به عنوان وسیله ای برای نمایش فضایی مناسب دانست، از این رو در نقشه فوق به خوبی وضعیت فضایی توسعه مسکن روستایی در شهرستانهای استان اصفهان نمایش داده شده است. به دلیل اینکه برنامه ریزی اساساً جغرافیایی است، نرم افزار GIS به عنوان ابزاری مناسب برای مدیریت، تحلیل و پردازش اطلاعات و آمار در حمایت از عملکرد برنامه ریزی شناخته شده است (زنگی آبادی و سلطانی، ۱۳۸۷: ۱۷۰). بر این اساس با استفاده از نرم افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی (Arc view) سطح بندی بخشهای استان، جهت تحلیل فضایی وضعیت توسعه مسکن روستایی با استفاده از سطح بندی انحراف معیاری و درجه همگنی در محیط GIS در سطح استان در سه گروه نمایش داده شده و جایگاه هر یک از بخش های استان کهگیلویه و بویراحمد در توسعه مسکن روستایی استان مشخص گردیده است نقشه شماره (۲).

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل شماره (۲): نمایش فضایی وضعیت توسعه مسکن روستایی و سطح بندی در استان

ترسیم: نگارندگان

نتیجه گیری

نتیجه گیری حاصل از پژوهش فوق را می توان بدین صورت بیان داشت:

۱- نتیجه حاصله از اولین هدف پژوهش، تحلیل عاملی بیانگر این است که مجموع درصد واریانسی که پنج عامل اول پوشش می دهند جمعاً $71/061$ درصد می باشد، که درصد قابل قبول و بسیار بالایی به حساب می آید. آنچه مورد توجه است این است که عامل اول به تنهایی $26/006$ درصد از مجموع واریانس را تبیین می کند که این امر نشانگر اهمیت و ارزش عامل اول نسبت به عاملهای بعدی می باشد. بنابراین گرچه همه این عوامل از مقادیر ویژه بزرگتر از واحد برخوردار هستند ولی اهمیت و نقش عامل اول (با درصد تبیین $26/006$ درصد) بیش از چهار برابر عامل پنجم (با درصد تبیین 6.988 درصد) است. به جهت پر ارزش بودن این پنج عامل به تحلیل و نامگذاری این عاملها اقدام نموده ایم. عامل «تسهیلات و امکانات»، عامل «مالکیت»، عامل

«تأسیسات»، عامل «رفاهی» و عامل «استحکام سازه» هر یک به ترتیب عامل های نامگذاری شده هستند که هر کدام بر اساس اولویت نقش مهم و اساسی را در توسعه مسکن روستایی استان دارند و توجه به این عوامل در برنامه ریزی جهت رسیدن به وضعیت بهینه مسکن امری ضروری می باشد.

۲- نتیجه حاصله از دومین هدف پژوهش، یکی از مشکلات اساسی توسعه فضایی و ناحیه ای، گسیختگی سازمان فضایی و عدم سلسله مراتب می باشد، در تحلیل خوشه ای صورت گرفته بر اساس روش پیوند متوسط جهت سطح بندی بخشهای استان کهگیلویه و بویراحمد در سه گروه قرار می گیرند، که بخش مرکزی شهرستان بویراحمد در سطح اول، بخشهای پاتاوه، مرکزی گچساران و مرکزی کهگیلویه در سطح دوم، بخشهای کبگیان، مرکزی بهمئی، لنده، مرکزی دنا، سرفاریاب، چرام، باشت، دیشموک، چاروسا، بهمئی گرمسیری و مارگون در سطح سوم از سطح بندی تحلیل خوشه ای قرار می گیرند. این سطح بندی نماینگرایین است که مکانهای واقع در یک سطح شباهت زیادی باهمدیگر داشته، اما تفاوت قابل توجهی با مکانهای سطوح دیگر دارد. با توجه به اهمیت بحث مسکن، برای رسیدن به وضعیت استاندارد و بهینه با برنامه ریزیهای دقیق بر اساس سنجش سطوح توسعه یافتگی مسکن روستایی در بخش های کهگیلویه و بویراحمد و سطح بندی هر یک از آنها و مقایسه ای تطبیقی بین بخشهای استان به شناسایی وضعیت بخشهای استان در درجه توسعه یافتگی پرداخته سپس می توان باشناسایی محروم ترین و توسعه یافته ترین بخش ها به طرح های توسعه ای استان کمک کرد. به این منظور شهرستان هایی که در سطوح آخر قرار گرفته به عنوان محروم ترین سطح تشخیص داده شده اند لذا باید این شهرستان ها در اولویت برنامه ریزی قرار گرفته و اقدام برای توسعه باید از این بخش ها شروع گردد.

منابع و مأخذ

- ۱- ازکیا، مصطفی (۱۳۷۰)، مقدمه ای بر جامعه شناسی توسعه روستایی، چاپ دوم، انتشارات اطلاعات، تهران.
- ۲- اطهری، کمال (۱۳۷۱)، مسکن اقتصادی در مناطق مختلف شهری ایران، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت امور مسکن، شماره ۸.
- ۳- اصغری مقدم، محمدرضا (۱۳۸۴)، درآمدی بر جایگاه مطالعات عوامل طبیعی در برنامه ریزی روستایی، چاپ اول، انتشارات سرا، تهران.
- ۴- اهری، زهرا و دیگران (۱۳۷۷)، مسکن حداقل، انتشارات مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، تهران.
- ۵- آقاسی، رضوان (۱۳۷۳)، تحلیل جغرافیایی مسکن، مجموعه مقالات سمینار سیاستهای توسعه مسکن در ایران، جلد اول، سازمان ملی زمین مسکن، تهران.
- ۶- باستیه، ژان، درز برنار (۱۳۷۷)، شهر، ترجمه علی اشرفی، انتشارات دانشگاه هنر، تهران.
- ۷- بحرینی، سید حسین (۱۳۷۱)، مجموعه مقالات طرح ریزی کالبدی، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، چاپ اول، مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ۹- تولون، ب (۱۳۷۴) جغرافیای سکونت «سکونت گاههای روستایی»، ترجمه دکتر محمد مظاهری، انتشارات عمیدی، تبریز.
- ۱۰- جنکینز، ر، پییر بوردیو (۱۳۸۵) ترجمه لیلیا جوافشانی و حسن چاوشیان، نشر نی، تهران.
- ۱۱- حکمت نیا، حسن، میر نجف موسوی، (۱۳۸۲)، کاربرد مدل در جغرافیا با تأکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه ای، چاپ اول، انتشارات علم نوین، یزد.
- ۱۲- حکمت نیا، حسن، میرنجف موسوی، عطاء... زرافشان (۱۳۸۴)، بررسی و تحلیل شاخص های کمی و کیفی مسکن در شهر تفت و برنامه ریزی آتی آن، فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۵.
- ۱۳- محمدی، محمد مهدی، نیلوفر نیکو مقدم (۱۳۸۷)، کاهش آلودگی های ناشی از توسعه مسکن با راهکارهای طراحی معماری، (مطالعه موردی بافت های مسکونی اطراف تهران)، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۵.
- ۱۴- خجسته، حسن (۱۳۷۶)، تأثیر معماری مسکونی بر سنت ها، انتشارات سروش، تهران.

- ۱۵- خوب آیند، سعید(۱۳۷۹)، روشهای تأمین مسکن گروههای کم درآمد شهری در ایران، نمونه موردی تبریز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- ۱۶- حیدری، علی(۱۳۸۷)، بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر تقاضای مسکن اجتماعی و ارائه الگوی بهینه آن در شهر یاسوج، پایان نامه دوره دکتری، دانشگاه اصفهان.
- ۱۷- زنجانی، حبیب الله(۱۳۷۱) جمعیت و توسعه، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- ۱۸- زنگی آبادی، علی، زهرا سلطانی (۱۳۸۷)، سنجش سطوح توسعه یافتگی کشاورزی شهرستانهای استان اصفهان (با استفاده از GIS)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال بیست و سوم، شماره ۴، شماره ۹۱.
- ۱۹- شیعه، اسماعیل(۱۳۷۷) مقدمه ای بر برنامه ریزی شهری، انتشارات دانشگاه علم و صنعت، تهران.
- ۲۰- طالبی، هوشنگ، علی زنگی آبادی (۱۳۸۰)، تحلیل شاخصها و تعیین عوامل مؤثر در توسعه انسانی شهرهای بزرگ کشور، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۶۰، مشهد.
- ۲۱- عابدین درکوش، سعید(۱۳۶۴)، درآمدی به اقتصاد شهری، مرکز دانشگاهی، تهران.
- ۲۲- عیوضی زاده، مجید (۱۳۸۵)، برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان کهگیلویه و بویراحمد، نشر سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان.
- ۲۳- فاضلی، نعمت الله (۱۳۸۶)، مدرنیته و مسکن (رویکردی مردمنگاره به مفهوم خانه)، سبک زندگی روستایی و تحولات امروزی آن، فصلنامه تحقیقات فرهنگ، سال اول، شماره ۱.
- ۲۴- فیروزی، ایوب (۱۳۸۶)، تحلیل وضعیت مسکن روستایی با توجه به عوامل مؤثر جغرافیایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- ۲۵- کریمی، اصغر(۱۳۶۵)، بررسی اجمالی نظریه های گوناگون در مورد مسکن سنتی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره دهم، انتشارات آستان قدس رضوی، مشهد.
- ۲۶- کینیر، پال ود.گری آروکولین(۱۳۸۱)، کتاب آموزش SPSS، ترجمه اکبر فتوحی اردکانی، انتشارات شایگان، تهران.
- ۲۷- لینچ، کوئین(۱۳۷۶)، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران.

- ۲۸- مخبر، عباس(۱۳۶۳)، ابعاد اجتماعی مسکن، مرکز مدارک اقتصادی - اجتماعی و انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
- ۲۹- مرکز آمار ایران(۱۳۸۵)، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال.
- ۳۰- میر محمد صادقی، محمد، فتح الله غیور (۱۳۸۱)، سامانه اطلاعات جغرافیایی برای همه، آموزش نرم افزار Arc view، چاپ اول، انتشارات فرات.
- ۳۱- نستورخ، میخائیل (۱۳۵۸)، مبدأ نژادهای انسان، ترجمه هوشنگ مشکین پور، انتشارات اندیشه، تهران.

- 33- Ashok K. Dutt & Anna Achmatowicz-Otok& Anupa Mukhopadhyay& and Maurice C. Carney(1992), Urban and rural housing characteristics of Poland , Journal of Landscape and Urban Planning, vol 22, p 153- 212.
- 34-Ayala, R. & Becerra1, A.(1996), GIS System as a Decision Support Tool for Agricultural Planning in Arid Zones of Spain, Universidad de Almeria , P.2 .
- 35-Barry Boots (2000), Using GIS to Promote Spatial analysis, Department of Geography and Environmental Studies, Wilfrid Laurier University, Waterloo, Ontario N2L 3C5 Canda ,p.17.
- 36- Gallent. N(2009), Housing, Rural, Journal of International Encyclopedia of Human Geography, vol 7, p 207- 212.
- 37- k napp I, 1982, "Housing problems in third world" ,University of stuttgart.00
- 38- MARIO Mazzocchi & ELISA Montresor (1999), Agricultural and rural development at regional level: an analytical approach, Dipartimento di Economia: University Verona ,p.2 .
- 39- McGrath Brian(2001), A problem of resources'': defining rural youth encounters in education, work & housing, Journal of Rural studies, vol 17, p 481- 495.
- 40- Long, H. Heilig,G.K. Li,X. Zhang, M.(2007) , Socio-economic development and land-use change: Analysis of rural housing land transition in the Transect of the Yangtse River, China, Journal of land use policy, vol 24, p 141- 153.
- 41- Vincent Ifeanyi Ogu(1994), Rural housing quality in Nigeria: A case study from Imo State , Journal of Habitat International, vol 18, p 53- 65.
- 42- Stefan Mann (2009), Institutional causes of urban and rural sprawl in Switzerland, Journal of land use policy, vol 26, p 919- 924.

References in Persian

- 1- Azkia, mostafa(1991),An Introduction to Sociology, Rural Development, second edition, ettelaat publisher, Tehran.

- 2- Athari, Kamal(1992), Economic housing in different of urban areas in Iran, ministry of Housing and Urban Development, Department of Housing Affairs
- 3- Asghari Moghaddam, Mohammad reza(1384), an introduction to Position of environmental capabilities in rural planning, first edition, sara publisher, Tehran.
- 4- Ahari, Zahra and others(1998), minimum housing, center researches of construction and housing, Tehran.
- 5- Aghasi, Rezvan(1994), geographical analysis of housing, collection articles of strategies for development of housing in iran, first volume, national organization land- housing, Tehran.
- 6- Bastieh, John&derz Bernard(1998) city, translate by Ali Ashrafi, art university publisher, Tehran.
- 7- Bahreini, Sayed Hossein(1992), collection articles of physical planning, center of researches ad studies of urbanism and architecting, first edition, center of edition and publishing of Payam-e- Noor university.
- 8- Taghi Zadeh, Mahtab, mojhgan mohammadi(2007), Statistical year book of Kohgiloyeh & Boyer Ahmad privincy, published by Kohgiloyeh & Boyer Ahmad governor.
- 9- Tolon, B(1995),geography of habitant, rural housing, translate by mohammad mazaheri, Amidi publisher, Tabriz.
- 10- Hekmat Niya, Hasan& Mir najaf Mosavi(2003) Model used in geography with emphasize urban and regional planning, first edition, published by elme novin, yazd.
- 11- Hekmat Niya, Hasan& Mir najaf Mosavi& ataollah zarafshan(1384)study and analysis of Quantitative and qualitative indicators in Taft city and its future Planning, geography and regional development Quarterly,N5,
- 12- Mohammadi, Mohmmad Mahdi& niloofar niko moghaddam(2008), Reduce pollution caused by housing development with architectural design, a case study (Residential texture around Tehran), Journal of Fine Arts, N 35.
- 13- Khojasteh, hasan(1997), effect of residential architecture on , traditions, published by Soroush, Tehran.
- 14- Khob ayand, Saeed(2000), Methods of providing housing to low-income urban groups in Iran,A case study Tabriz, MS Thesis, Tabriz university.
- 15- Heidari, Ali(2008), Study and analysis the factors affecting demand for social housing and Offer Model optimum, Postgraduate Thesis, Isfahan university.
- 16- Zanjani, habib o llah(1992), population and development, Center for Architecture and Urban Studies and Research in Iran.
- 17- Zangi Abadi, Ali & Zahra soltani(2008), Evaluation of agricultural development level in the The towns of Isfahan Province (by GIS), geographical researches Quarterly, N91
- 18- Shiee, Esmaeel(1998), an introduction of rural planning, published by Elm va sanaat university.

- 19- Talebi, Hooshang & Ali zangi abadi(2001)analys of indicators and determined Factors affecting human development country's bigger cities, geographical researches Quarterly, N60, Mashhad.
- 20- Abedin Darkoosh, Saeed(1958), n introduction of urban economy, University Center, Tehran.
- 21- Eivazi zadeh, Majid(2006), Fourth plan of Economic, Social and Cultural Kohgiloyeh & Boyer Ahmad Province, published by Management and Planning Organization Province.
- 22- Fazeli, neematollah(2007), Modernity and Housing, (approach to the concept of home) Rural lifestyle and Today's Developments, cultural researches Quarterly, N1.
- 23- Firoozi, Ayuob(2007), Situation analysis of rural hosing with Considering the geographical factors, MS Thesis, Isfahan university.
- 14- Karimi, Asghar(1986), Overview of various theories about the traditional housing, geographical researches Quarterly, Mashhad
- 15- Kineer, pal ved & Garry Aarokolin(2002) ,Spss training book, translate by Akbar Fotohi Ardakani, published by shaygan, Tehran.
- 16- Linch, Quin(1997), Theory of good city form, translate by sayyed Hasan Bahreini, published by Tehran university.
- 27- Mokhber, Abbas(1884), Social dimensions of housing, Documentation Centre - economic, social and Publishing Plan and Budget Organization.
- 28- Iran Statistics center(2006), Results of Population and Housing Census
- 29- Mir Mohammad Sadeghi, Mohammad & Fathollah Ghayuur(2002) ,geographical information system for all, Education Software Arc view. First edition, published by Forat.
- 30- Nastorkh, Michaeal (1979) Origin of human races, translate by Hooshng Meshkin poor, published by Andisheh, Tehran.
- 31- Naghi zadeh, Amin(2000), Home or merchandise, Conference Proceedings of the earth and Urban Development, Center for Architecture and Urban Studies and Research.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Spatial analysis of condition of rural housing in kohgiloye and Boyerahmad province

Seydayi, S.E. *

Assistant Prof., Isfahan University

Kiani, S.

PhD candidate in geograohy and rural planning, University of Isfahan

Soltani, Z.

PhD candidate in geograohy and rural planning, University of Isfahan

Received: 27/1/2010

accepted: 22/9/2010

Extended Abstract

Housing is a one of the most important human's requirement and is one of the geographical phenomenon of a region and geographical factors(that differ in each area and obtain specification of each area) has important role in sharing its kind beside the ethnical, historical and psychological factor)Human and it's around environment in small or large scales has mutual relations and by profit or force and innate flexibility for agreement with environmental conditions, are trying for improve their around environment and outlook of this improvementis obvious in housing different parameters and variabed contribute in determination of condition of housingProviding proper accommodation is one of the important problems in our country and is considered as one of the emergency issues in society and is extremely vital and for the same reason it has been on focus in the Islamic Republic Constitution to provide proper accommodation for all of the society classes as a right for each individual. (The article 31 of constitution).The seventh chapter of international biology and development conference and in spring of 1992 is also a report under the topic of promoting stable development of humane accommodation in which we focus on different discussions regarding stable development of humane accommodation, stable management programming of land application, programming promotion, and humane accommodation management in accidental regions, providing environmental infrastructures, promoting energy stable systems and transformation in humane accommodation. This report consists of all the discussions regarding development of human accommodation and it can be a proper guide for

---

* E-mail: sidaiy@ltr.uh.ac.ir

Cell: 09131098975

providing development programs of human accommodation and we expect that they will be considered in establishing accommodation programs of country.

In another hand, a great part of countries constant investment is exerted to building activities and because these activities are effective in production and activity of many industries, therefore it is necessary to have a comprehensive understanding of accommodation situation in different city and country parts.

The current research has been performed by the aim of analyzing parameters and determining the effective parameters in country accommodation development in geographical sections of Kohkiloye-va-boyerahmad and classification of each of them. As it can be seen from the text, this study is a interconnected and descriptive type and has used statistical methods (factor analysis and cluster analysis) to analyze regarding variables and then using geographic information system as a system composed of: hardware, software, live ware, geographic information, methods and analytic models that are used to obtain, store, management, process and analysis of information, it provides the necessary support in order to manage all the required information to plan agriculture the analysis results are shown as a diagram so as to achieve the optimum state of country accommodation by accurate programming.

development the comparison of each variable change arrangement of each township in table. In the present work using human and housing public statistics of kohgiloye and boyer ahmad province in 1385 , 53 variables (reduced to 23 indicators) were studied Then variables reduced by factor-analysis method and provincied in meaningful factors as compound , Therefore, the first element namely {facilitations} that accounts for 26.006 percent of social variance was identified as the most important determinant in accommodation situation of Kohkiloye and Boyeahamad country, the second element, namely {ownership} which accounts for 18/131 percent of social variance is the second important determinant. The third element namely {constructions} which accounts for 10/576 percent of social variance is identified as having positive and upward interrelation and the fourth and fifth element namely {facilities and structure strength} respectively accounted for 9/361 and 6/988 percent of social variance and the other elements did not have any substantial impact on the accommodation situation.

The result from utilized analysis shows that the central part of Boyer ahmad is solely located in one level , the Patave, Gachsaran Markazi and Markazi kohkiloye parts are in another level and Kabgian, Markazi Behmayi, Lande, Markazi Dena, Sarfavyab, Charam, Basht, Lodab, Dishmot, Charosa, Bahmayi Garmsiri and Margon parts are located in the next even level. in the next stage the impact in housing condition percentage of each factors determined then township classification and determination of harmonious township is performed by SPSS software and cluster-analysis method(determine harmonious group basis on the minimum distance) therefore the townships were grouped in 3 clusters. Finally the result of leveling sections mapped by geographical information system software(

Arc view) special distribution of developing rural housing and place of each section of province identified in condition of developing rural housing.

Keywords: cluster analysis, factor analysis, geographical information system, kohgiluyeh and boyer ahmad.

